

PRZEMYSŁOWIEC

EDABROWA

Drzewiecki & Jeziorański

Inżynierowie,
Warszawa,
Jerozolimska Nr. 85.

Wodociągi i Kanalizacje. ❄ Ogrzewania i Wentylacje. ❄ Automatyeczna regulacja temperatury.
Firma wykonała w ciągu **trzynastu lat** działalności około 1500 instalacyj. 65

Podgórze-Bonarka

(pod Krakowem).

¹⁰ FABRYKA PORTLAND CEMENTU

Bernard Liban i Spka

¹⁴ poleca swój produkt najprzedniejszej jakości. 65

Fabryka Maszyn i Odlewnia

²

Księcia A. LUBOMIRSKIEGO we Lwowie

Lwów-Podzamecze ul. Św. Marcina 11.

⁶

Adres dla telegramów: SRENIAWA-LWÓW.— Telefon 559. — Konto poczt. Kasy Oszczęd. 867201.

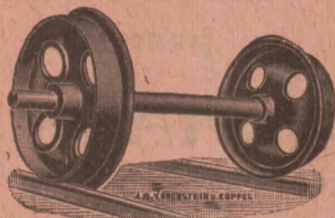
Wykonywa wszelkie roboty, wchodzące w zakres przemysłu maszynowego:

1. Urządzenia, rekonstrukcje i reperacje gorzelni, browarów, młynów, tartaków, cegielni i innych zakładów przemysłowych.
2. Kotły parowe, konstrukcje żelazne, rezerwoary i wszelkie inne roboty kotłarskie.
3. Jako specjalność: transmisje o kołach pasowych, formowanych maszynowo, wykonane przy pomocy maszyn specjalnych.
4. Odlewy żelazne z własnych i nadesłanych modeli od najlżejszych do 5000 kg. wagi. Odlewnia zaopatrzona w najnowsze maszyny do formowania, daje nam możliwość zadowolnić najostrożniejsze wymagania odbiorców naszych.

Prosimy o zwrócenie uwagi na markę ochronną na wyrobach naszych. 57

ORENSTEIN i KOPPEL

Fabryki kolei wąskotorowych i lokomotyw

BIURO:
Śwów

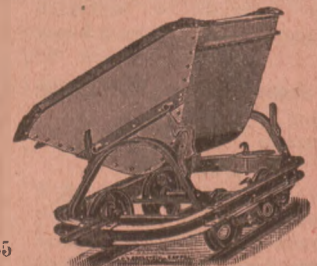
Pasaż Mikolascha

Składy:

ul. Grodecka 127.

Telefon Nr. 594.

URZĄDZAJĄ I DOSTARCZAJĄ 65

Koleje polne, lasowe, oraz dla celów przemysłowych, do ruchu ręcznego, konnego, parowego i elektrycznego. Spląty amortyzacyjne.

Koleje linowe — Koleje elektryczne — Koleje przenośne — Koleje drugorzędne — Koleje dojazdowe — Lokomotywy — Wózki — Bagiey ręczne i parowe.

Wynajmuje kompletnie urządzone koleje. Roboty przedwstępne, trasowanie.

Katalogi, kosztorysy, rysunki darmo i oplatnie.

Katalogi, kosztorysy, cenniki darmo i oplatnie.

„Architekt“

miesięcznik poświęcony architekturze, budownictwu i przemysłowi artystycznemu

wychodzi w Krakowie raz na miesiąc, w zeszytach ozdobionych licznymi ilustracjami i tablicami rysunkowymi.

Przedpłata rocznie 20 R. 10 rb., 20 m., lub 30 fr. — Pojedynczy zeszyt 2 R. 1 rb., 2 m., lub 3 fr.

Dla członków polskich Towarzystw technicznych o 20% taniej.

Kraków, ul. Zgoda 1.

7

Sokolnicki & Wiśniewski

Fabryka elektrotechniczna i Zakład instalacyjny

15

L W Ó W.

Biurowe i fabryka: Lwów, na Błonie 38 (dom własny)
Lwów, ulica Akademicka 1. 16.
Biura instalacyjne: Kraków, plac Maryacki 1. 9.

Adres telegraficzny: Grom, Lwów. — Grom, Kraków.

Wyrób i największe składy artykułów elektrotechnicznych.

Budowa kompletnych stacji elektrycznych. Wyzyskiwanie sił wodnych do wytwarzania energii elektrycznej i zastosowania jej w przemyśle i gospodarstwach rolnych. — Większość znaczących urządzeń elektrycznych w Galicyi od roku 1903 wykonała firma Sokolnicki & Wiśniewski.

Projekty, kosztorysy i porady techniczne bezpłatnie.

65

Wodociągi dla miast, miasteczek, zakładów publicznych i domów prywatnych

8

buduje

5

Zygmunt Rodakowski

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWY WODOCIĄGÓW

65

dawniej biuro instalacyjne „Towarzystwa Akc. dla przedsiębiorstw elektrycznych, wodociągów i kanalizacji“.

we Lwowie ul. Sykstuska 1. 26. Telefon 667.

Wykonuje wszelkie poszukiwania za wodą, plany i projekty wodociągowe, ujęcia źródeł i wiercenia lub kopania studzien, całkowite wodociągi miejskie, zupełne instalacje wodociągowe w gmachach publicznych i prywatnych, kłozety, łazienki od najprostszyszych do najwykwintniejszych, cyrkulacje wody gorącej, odpływy i kanalizacje.

Materyał doborowy. — Wykonanie wzorowe — Ceny umiarkowane.

Adres dla listów: Zygmunt Rodakowski Lwów.

Adres dla telegramów: Rodakowski Lwów.

Dyplom honorowy Buczacz 1905.

Tarnopol 1905.

Zaprzysiężony rzeczoznawca c. k. Sądu krajowego we Lwowie.

Buczacz 1905.

Pierwszy krajowy zakład budowy młynów

Fabryka maszyn i kamieni francuzkich

LEOPOLD HERRMANN

Lwów, ul. Grodecka 14 a.

URZĄDZA i PROJEKTUJE wedle nowoczesnych wymagań budowy nowych jakoteż rekonstrukcyę starych młynów wszelkich systemów z popędem maszyn parowych, motorów i turbin wodnych. PRZYJMUJE dostawy kompl. urządzeń z pierwszorzędných krajowych i zagranicznych fabryk, dla gorzełń, browarów, tartaków, fabryk krochmalu, syropu kartoflanego, drożdży, cegielń parowych, elektrycznego oświetlenia i przeniesienia siły, wodociągów i ogrzewań centralnych. SKŁAD moto rów lokomobil do poruszania za pomocą gazu, benzyny, spirytusu, ropy naftowej, nafty i pary oraz aparaty do wytwarzania gazu z antracytu i koks. Kasy ogniotrwałych, sikawek, pomp i t. p.

„EKONOMISTA“

pod redakcją Stefana Dziewulskiego przy współdziałaniu komitetu redakcyjnego

Warszawa, ul. Podwałe 4.

Ekonomista wychodzi w końcu każdego kwartału w zeszytach zawierających 10 do 13 arkuszy druku.

Cena ekonomisty w Warszawie:

rocznie 5 rb. — kop.
półrocznie 2 „ 50 „

na prowincyi:

rocznie 6 rb.
półrocznie 3 „

Prenumeratę za granicą przyjmuje księgarnia Gebethnera i Ski w Krakowie. Rocznie 16 koron lub 13 marek. Półrocznie 8 kor. lub 6 M. Cena pojedynczego zeszytu 1-50 rb.

OGŁOSZENIA.

BIURO TECHNICZNO-MLECZARSKIE

Galicyjskiego Towarzystwa mleczarskiego

poleca duńskie wyroby Perfect: Wirówki, maślnice, wygniatacze, bańki.

Kompletne urządzenia mleczarni, serowni i chłodni.

Katalogi darmo i opłatnie.

Adres:

Burmeister & Wain

Tow. akc.

Filia: Kraków, ul. Basztowa l. 19.

Biuro techniczno-mleczarskie Gal. Tow. mleczarskiego.

Telegramy: Perfect, Kraków.

Biuro techniczne dla przemysłu chemicznego

Tadeusz Jngwer, inżynier chemik

Projektuje i urządza fabryki chemiczne, jak: cukrownie, browary, gorzelnie, fabryki syropu, drożdży, sody, kwasów, chemikaliów, farb i innych artykułów.

Pouczenia i przepisy dla drobnego przemysłu chemicznego, jak: wyrób past, smarów, atramentu, lakierów, perfum.

Pracownia chemiczno-techniczna
Lwów, Pasaż Mikolascha.

SZTUCZNE

WODY MINERALNE I LECZNICZE

przewyższające dobrocią i świeżością wody naturalne wyrabia z polecenia i pod kontrolą Komisji Przemysłowo-lekarskiej lwowskiego Towarzystwa Lekarskiego

FABRYKA - „ZDROWIE“

Lwów, ul. Krzyżowa l. 42.

NR. TELEFONU 544.

NR. TELEFONU 544.

ZNAKOMITA WODA STOŁOWA „ZDROWIE“.

Skład fabryczny wszelkich artykułów i przyborów kosmetycznych, aptecznych i chirurgicznych

DROGUERYA

J. RECHENA

magistra farmacyi

Lwów — ulica Halicka liczbą 18.

Wysyłka na prowincję dwa razy dziennie.

Znakomity, przez pp. lekarzy uznany KREM DO ZĘBÓW w tubach

ODONTOL

cena 40 halerzy

czyści i chroni zęby od zepsucia.

WODA DO UST

ODONTOL

cena flaszki 1 kor. — Desinfekcyjnie jamę ustną i zapobiega bólu zębów.

Marcin PRUGAR i syn

PAROWA FABRYKA WYROBÓW
STOLARSKICH I PARKIETÓW

Lwów, Supińskiego I. 5. Telefon Nr. 563

poleca: wszelkie w zakres stolarstwa wchodzące wyroby po cenach najniższych.

Zamówienia tak ze Lwowa jak i prowincyi uskutecznią się w jak najrychlejszym terminie.

Własne biuro rysunkowe.

Kosztorysy wszelkie i przedmiary bezpłatnie.

56

Wyroby tkackie

Tkalni płócien i Składu wysyłkowego

M. MIĘSOWICZA

w Korczynie obok Krosna.

Odznaczone na wystawach krajowych najwyższymi nagrodami **wyroby tkackie** z najlepszego przędziwa, jakoto: Płótna, białe krośniaki i weby zwykłej prześcieradłowej szerokości, Dymy, Dreliżki, Ręczniki, Chusteczki do nosa, Ścierki, Obrusy, Serwety, Barchany, Flanele, Szewioty, Płóciénka, kolorowe na fartuszki, sukienki, bluzki i t. p. poleca po cenach umiarkowanych.

Na żądanie wysyła się cennik i próbki opłatnie.

Fabryka maszyn dla budowy młynów

przedtem **C. G. W. KAPLER** Tow. akcyjne, Berlin Nr. 20 Prinzenallee 75—76

urządza i projektuje wedle nowoczesnych wymagań budowy nowych, jakoteż rekonstrukcyje starych młynów wszelkich systemów z popędem maszyn parowych motorów i turbin wodnych. Wyłączne zastępstwo dla Galicyi i Bukowiny firma: Pierwszy krajowy zakład budowy młynów, fabryka maszyn i kamieni francuskich

LEOPOLD HERMANN Lwów, Grodecka 14 a,

Referencyami na dotychczas urządzone większe młyny, oraz kosztorysami i katalogami, służę uprzejmie na żądanie.

Wyroby dyetetyczne nadzwyczajna oszczędność i dogodność w każdym gospodarstwie poleca

Gotowe ciasto do pieczenia (daje pieczywa na 8 osób) czekoladowe, korzenne, paczka — angielskie, zdrowia, paczka 75 h. — „Leguminy pudding“ (dla 6 osób) różne owocowe smaki, po 20 h., czekoladowe po 30 h. „Proszek drożdżowy“ po 10 h. — „Cukier waniliowy“ po 14 h. — „Wanilinowy proszek do sosów“ po 12 h.

Pierwsza Fabryka krajowa wyrobów dyetetycznych

M. Zaccalle, Wola Duchacka, p. Podgórze

Do nabycia we wszystkich sklepach spożywczych, jeśli brak, odnieść się wprost do fabryki. Wysyłka odwrotnie.

Drukarnia Udziałowa

Lwów, ulica Kopernika I. 20.

Wykonuje wszelkie roboty w zakresie drukarstwa wchodzące - -

PRZEMYSŁOWIEC

TYGODNIK POPULARNY DLA SPRAW TECHNIKI I PRZEMYSŁU

Wychodzi w każdą sobotę rano.

Prenumerata wynosi: W AUSTRYI: miesięcznie K 1'20, kwartalnie K 3'50, rocznie K 14'—. W NIEMCZECH: kwartalnie M 3'50, rocznie M 14'—. W KRÓLESTWIE POI SKIEM: kwartalnie koron 4'—, rocznie koron 16'—.

NUMER POJEDYNCZY 40 hal.

Ogłoszenia: od miejsca wiersza jednej szpalty drobnym drukiem (petit) 40 hal. Przy zamówieniach kwartalnych lub rocznych znaczny opust.

Redakcja i Administracja: Lwów, ulica Akademicka 1. 26.
Konto czekowe 76.233. Telefon Nr. 806.

ZASTĘPSTWO NA KRÓLESTWO: Księgarnia E. Wende i Sp.
Warszawa (Krakowskie Przedmieście 9).

Prenumeratę przyjmują wszędzie biura dzienników i księgarnie oraz Administracja „PRZEMYSŁOWCA“, Lwów, przy ulicy Akademickiej 1. 26.

PRZEDRUK JEDYNI ZA PODANIEM ŹRÓDŁA.

Redaktor naczelny: inżynier cywilny **Edmund Libański.**

TREŚĆ: 1. **Tak ruszymy naprzód!** — 2. **Sprawy przemysłowe.** Bawełna i wszechświatowy rozwój przemysłu bawełnianego. — 3. **Sprawy techniczne.** W sprawie regulacji miast i miasteczek. — 4. **Wynalazki i konkursy.** Wartość patentów, — 5. **Pouczenia i przepisy.** O środkach zaradczych przeciw grzybowi drzewnemu. — 6. **Głosy z kraju.** Obowiązki inteligencji wobec Towarzystw Przemysłowych. — 7. **Sprawy Kobiect.** O nauce gospodarstwa domowego. — 8. **Kronika techniczno-przemysłowa.** — 9. **Sprawy aktualne.** Gminna polityka Socjalna. — 10. **Nadesłane.** — 11. **Fejleton.** Nafta i nafciarze. (Ciąg dalszy) — 12. **Ogłoszenia.**

Tak ruszymy naprzód!..

Kiedy Niemcy od roku 1871 po wojnie francusko-niemieckiej wszelkimi siłami popierali i rozwijali swój przemysł, który obecnie zaopatruje w potrzebne wyroby nie tylko ludność niemiecką, lecz staje też do konkurencji światowej, kiedy tak samo Węgrzy od przeszło 20 lat popierają siłą całego aparatu państwowego i społecznego istniejący i nowopowstający przemysł, czego dowodem obecna agitacja tulipanowa i dążenie do samodzielnego terytorium cłowego, kraj nasz w tym czasie żył w zastoju i dopiero w ostatnich latach obudził się z letargu. Zrozumieliśmy wreszcie, że siła i kulturalny byt naszego kraju leży w rozwoju ekonomiczno-przemysłowym i że zamiast wywozić ludzi za morze, a pieniądze do zachodnich krajów przemysłowych, możemy nie tylko ludzi oraz pieniądze zatrzymać dla siebie, lecz też podnieść ogólny dobrobyt ludności.

Pod hasłem: »Wspierajmy przemysł krajowy« zawiązano organizację istniejącego już przemysłu fabrycznego pod nazwą „Centralnego związku gal. przemysłu fabrycznego« we Lwowie, który mimo krótkiej swej działalności, przyczynił się w niejednym już do podniesienia i wzmocnienia naszego przemysłu.

Powstała też »Liga pomocy przemysłowej« usiłująca wszczepić w nasze społeczeństwo środkami agitacyjnymi przekonanie, że popierając przemysł krajowy zachowujemy swe jestestwo i życie ekonomiczne, któ-

rego rozwój stanowi o stopniu politycznego i narodowego znaczenia kraju.

Liga pomocy przemysłowej wprowadziła tedy marki ochronne dla krajowego przemysłu, ruchome wystawy, i zawiązała w każdej znaczniejszej miejscowości w kraju lokalne towarzystwa pomocy przemysłowej, starając się przekonać szerokie warstwy ludności o doniosłości ekonomicznej rodzimego przemysłu.

Chciałbym więc podać szerszemu ogółowi niektóre wskazówki nabyte z doświadczeń mej długoletniej praktycznej pracy w dziedzinie przemysłu fabrycznego.

Przed sobą mam Skorowidz przemysłu krajowego, który w czerwcu br. opuścił prasę staraniem Ligi pomocy przemysłowej.

Po przeglądnięciu skorowidza widzimy, że z wyjątkiem gorzełn rolniczych wraz z rafineriami spirytusu, piwowarstwa i młynarstwa nie posiadamy w kraju należycie rozwiniętego przemysłu rolniczego. Brak nam fabryk skrobi i syropu kartoflanego, fabryk karmelu (Couleur) itp.

Istniejący zaś przemysł górniczy, oraz kopalnie nafty i wosku ziemnego stanowią jak wszędzie eksploatację naturalnych produktów ziemnych. Mimo to i w tym wypadku np. przeróbka nafty odbywa się tylko w części kraju i widzimy w kampanii prasowej ostatniego czasu, że główne zyski z naszej nafty ciągną obcy kapitaliści.

Musielibyśmy przeto zwrócić szczególną uwagę na przemysłową przeróbkę ropy naftowej

Jedynie w kraju

odpowiadające nowoczesnym wymaganiom

„CONFIDENTIA”

przez Wysoki c. k. Rząd koncesyonowane

BIURO INFORMACYJNE o stosunkach kredytowych

Biuro: Lwów, Karola Ludwika 5 i Sykstuska 9.

Konto pocztowej Kasy oszcz. Nr. 74.157. — Telefon Nr. 914.

Zastąpione we wszystkich miejscowościach w kraju i zagranicą.

Informacje o stosunkach kredytowych, majątkowych i rodzinnych, firm osób prywatnych :: :: :: :: ::

Specjalność: Inkaso (ściągnięcie wierzytelności także za nieściągalne uważane) w kraju i zagranicą.

Prospekta i kupony próbne bezpłatnie i franco.

i jej odpadków w samym kraju. Przemysł naftowy galicyjski bowiem mógłby się tak rozwinąć, że byłby w stanie pokryć całe zapotrzebowanie państwa, gdyby tylko doznał należytej opieki.

Dalsze rodzaje przemysłu, jak fabryki żelaza i maszyn parowych, maszyn elektrycznych, fabrykacje produktów chemicznych i wyrobów tkackich są w naszym kraju dopiero w początkach swego rozwoju.

Uprzemysłowienie naszego kraju natrafia wskutek łączności cłowej z prowincjami zachodnio-austriackimi na wielkie przeszkody, albowiem kraje te mają w przeważnej części nie tylko już oddawna rozwinięty przemysł zaopatrzone w wielkie kapitały, wyszkolonych robotników i dobrą opinię, lecz posiadają też korzystniejsze położenie geograficzne oraz naturalne środki pomocnicze, jak spławne i uregulowane w części rzeki: Dunaj, Łabę, Mołdawę, Odrę, dalej znaczne pokłady węgla brunatnego i kamiennego dobrej jakości, oraz rudę żelaza.

Stworzenie tedy wielkiego przemysłu w naszym kraju rozbija się o brak rudy żelaznej i węgla w dostatecznej ilości, jakoteż wyszkolonych ludzi i taniego połączenia z głównymi portami dróg morskich.

Przed zakładaniem przedsiębiorstw opierających swój byt na wymienionych warunkach musielibyśmy tedy badać dokładnie wszelkie dane, albowiem nieracjonalne zakładanie tych gałęzi przemysłu, które nie miały u nas racji bytu, doprowadziłyby mogły do znacznych strat w kapitałach i zniechęci nas do dalszej pracy w przemyśle.

Powinniśmy też w celu uprzemysłowienia naszego kraju zwrócić w pierwszym rzędzie uwagę na zużytkowanie płodów (naturalnych) w kraju kultywowanych dla odpowiedniego zastosowania ich w przemyśle do wyrobu poszczególnych fabrykatów.

Mam tu na myśli:

1. Zużytkowanie wszelkich płodów rolnictwa, ogrodnictwa, przemysłu mleczarskiego i produktów ubocznych n. p. wyrób kazeiny z serów etc.

2. Zużytkowanie produktów z rogów, skór, sierści, włosienia, piór i pierza.

3. Zużytkowanie płodów leśnictwa w przemyśle drzewnym.

4. Zużytkowanie materiałów jak piasku i gliny w przemyśle ceramicznym, dalej wapna, soli i gipsu.

5. Stworzenie przemysłu graficznego i artystycznego, właściwego duchowi ludności w dziedzinie litografii i innych działów pracy graficznej, zbytkownego tkactwa, hafciarstwa, koronkarstwa, przemysłu dekoracyjnego, dalej rzeźbiarstwa drzewnego i instrumentów muzycznych.

6. Wreszcie zastosowanie gałęzi przemysłu opierających się na dostawach publicznych, lub też istniejącej już przemysł i potrzebę jak np. fabryk maszyn i narzędzi rolniczych, kotlarstwa, wyrób powrozów i transmisyj.

Należy też zwrócić uwagę na siły wodne w Karpatach i rzekach górskich, podobnie jak we Włoszech, gdzie dla braku węgla używają w przemyśle siły wodnej do poruszania motorów.

Przy tej sposobności nie mogę ominąć obecnego zwrotu w stosunkach ekonomiczno-politycznych w sąsiednim państwie, mogących wpłynąć dodatnio na rozwój naszego przemysłu fabrycznego.

Przygotowująca się zmiana w ustroju państwowym i społecznym w Rosji wpłynie w najbliższym czasie na stosunki ekonomiczne tego kraju.

Gdy w najbliższym czasie stanie się faktem dokonany, rozwinię się znaczny handel z wszystkimi państwami ościennymi.

Moglibyśmy tedy przy bliższym zainteresowaniu znaleźć w tem państwie, obejmującym $\frac{1}{4}$ część ziemi, wielką ilość płodów, którebyśmy u siebie bądź tylko przekształcili na półfabrykaty (Halbfabrikate) i wywozili dla dalszej przeróbki do zachodniej Europy lub też przerabiali na gotowe przetwory fabryczne (Ganzfabrikate).

(Dok. nast.)

Edmund Libański.

Nafta i nafcjarze.

(Ciąg dalszy).

II.

(Ropa i destylaty — świat rafinerii — interesy nafcjarzy i rafinerii — organizm fabryczny — opowiadanie dyrektora — potęga ducha — giełda nafcjarza, — syndykaty i trusty — walki ekonomiczne — rynek światowy — płynny węgiel — technik jako potęga kulturalna.)

Gardziele ssące ropę, biegną od cystern, mającej hen... w dali stacyi kolejowej aż do fabryki, gdzie serce organizmu żelaznego „hala pomp“ miarowym pulsem ssie i tłoczy ją do kotłów.

Szeregi kotłów, te »żołądki« organizmu układają się obok siebie poziomo ponad olbrzymimi paleniskami temi niejako »płucami« fabryki, szaleje tam wichler płomieni, podsycają go węgiel i para. W temperaturze do 70° wyparowują najlotniejsze części ropy (eter naftowy) a pary te przechodzą do hali »kondensatorów« odbieralników, gdzie skraplają się, ciecze zaś wypływają następnie w odpowiednie zbiorniki.

W coraz to wyższych temperaturach uchodzą pary *gazoliny*, *benzyny*, *ligroiny*, w temperaturze od

120°—170° przechodzi olej do czyszczenia, a dopiero między 170°—300° zwyczajna nafta handlowa.

W hali kondensatorów czuwa bezustannie robotnik mierzący (aerometrem ilość stopni *Be*) gęstość (ciężar gatunkowy) wypływających cieczy, jeżeli nalany płyn do szklanki wykazuje n. p. ciężar gatunkowy wyższy, (bada się areometrem) aniżeli to odpowiada przypuścimy *ligroinie* wtedy zamyka kurek, wiodący do odbieralnika *ligroiny* a otwiera kurek dalszy, przepuszczający skraplające się gazy naftowe. Ze zbiorników tych tłoczy się następnie produkty do oczyszczenia kwasem siarkowym w specjalne generatory. Z odpadków zaś oczyszczenia można napowrót kwas siarkowy do ponownego użytku przez odpowiednie filtrowanie. Tak więc przez szereg kotłów a następnie kondensatorów wydobyło się z ropy, gotując ją do 300° pierwszą połowę produktów. — Pozostała masa idzie teraz do powtórnej destylacji w *kotłach pionowych* nazwanych *fajkami*, nad nimi wznoszą się *deflegmatory*, rury pionowe u góry zagięte, od których wychodzą rury prowadzące gazy olejów ciężkich. Oryginalny to widok, ten szereg brzochatych, pionowych olbrzymich bębnow, przykrytych hermetycznie żelaz-

Sprawy przemysłowe

Inżynier J. Littauer.

Bawełna i wszechświatowy rozwój przemysłu bawełnianego.

Bawełna (niem. Baumwolle, fr. Coton, ang. Cotton) w stanie surowym składa się z włosków nasion różnego rodzaju roślin, zwanych w botanice Gossypium, należących do wspólnej rodziny ślazowatych (lac. Malvaceae) i rosnących tylko w sferach tropikalnych.

Gossypium herbaceum i Gossypium arboreum są to dwa prototypy wszystkich odmian bawełny, które w dzikim stanie rosną w Azji, Ost-Indyi i w Afryce.

Gossypium barbadence jest gatunkiem czysto amerykańskim a Gossypium religiosum — bawełną hodowaną li tylko w Chinach i Ost-Indyi i używaną wyłącznie, z powodu swego różowego odcienia, na prawdziwe Nanking-towary.

Bawełna jest to roślina roczna lub też wieloletnia: ziele, krzak i drzewo, wysokości od 0,5—1,5 metra, z liśćmi pięcioklapowymi i dużym bladeżółtym pięcio-listkowym kwiatem. Bawełna pochodząca z drzewa bawełnianego jest wyżej cenioną od pochodzącej z krzewu, ta zaś jest lepszą od pochodzącej z ziele.

Owoc bawełny ma formę jajka wielkości dzikiego orzecha i przy dojrzewaniu rozpada się na 3 do 5 części, przyczem wyskakują długie białe elastyczne włoski, puszek pokrywający nasiona. Bawełna kwitnie po 8—9 miesiącach, uprawia się ją na półkuli północnej w pasie 40°, na półkuli zaś południowej uprawa sięga 30—33° szerokości geograficznej. Po żniwie bawełnę obcina się krótko ponad ziemią, by na przyszły rok znów otrzymać owoc; godnym uwagi jest przytem fakt ten, iż z każdym następnym rokiem owoc wydaje mniej bawełny niż w poprzedzających latach. Okoliczność ta jest też przyczyną, dlaczego jedna i ta sama

nemi pokrywami a zasypanych szczelnie piaskiem — ponad nimi sterczy straż niskich kominów.

Pod kotłami huczy płomień od +300° do 400° i coraz wyżej...

Wre i kipi w kotle a nad rozgrzanymi rurami, które uchodzą gazy olejów ciężkich i smarów, ponownie *czuwać* musi człowiek.

Czuwać musi, by przypadkiem nie oziębły. Gdy w którejkolwiek części staną się chłodne, znak to, że osadziła się wewnątrz parafina i zatkała może przewód, a wówczas grozi straszliwa eksplozja kotła, siejąca w okamgnieniu śmierć i zniszczenie dokoła.

...Było to podczas ciemnej nocy, gdy z kierownikiem tej wielkiej rafinerii znajdowałem się na platformie piasków, pokrywających wieka fajek. Oparty o balustradę stopni, wiodących do deflegmatorów, słuchałem opowiadania o strasznej eksplozji, która zdarzyła się niedawno w tej rafinerii.

Lampy łukowe rzucały w mgłę nocy powłóczyście snopy światła, żarówki świeciły jak błędne ogniki w powietrzu uwisłe, a od czasu do czasu, gdy gdzieś otwarto palenisko, łysnął czerwony brzuch rezerwoaru. Z hali pomp szły w noc ciężkie oddechy, gdzie indziej to świst, to turkot przerywał uciszony szmer, a dyre-

roślina rzadko dłużej jest chowaną niż dwa, maksymalnie zaś trzy lata.

Grunta, nadające się do kultury bawełnianej należą do mniej wartościowych, muszą jednak zawierać trochę piasku. Aż do czasu dojrzałości owocu potrzebne są deszcze i sztuczne nawodnienia — gdyż takowe wpływają na długość otrzymanego włókna, z chwilą jednak, kiedy owoc przyjął formę rozdzielonych pochw, wszelka wilgoć staje się szkodliwą, psuje bowiem włókna. Ziemia, która kilka lat z rzędu wydawała bawełnę staje się wkrótce bezwartościową, kultura bawełny wymaga ciągłej zmiany gruntu pod jej uprawę, ma więc charakter Momadów. W ostatnich latach czyniono próby używania starych gruntów, wyniki doświadczeń nie są jeszcze jednak opublikowane.

Jak tylko w owocu pojawiają się pochwy, przystępuje się do zbierania puszek nasion, wrywając takowy z pochwy razem z nasieniem. Czynność ta wymaga wielkiej uwagi i dużej ilości robotników, gdyż bawełna w pochwie prędko się psuje a dojrzewanie owoców nie następuje w jednym i tym samym czasie lecz w różnych okresach żniwa, robotnik zaś w przeciągu jednego dnia maksymalnie jest w stanie zebrać dwadzieścia pięć kilogramów.

W Ameryce północnej próbowano puszek zbierać za pomocą maszyn, próby te okazały się jednak niedostatecznymi albowiem dojrzała, niedojrzała i zanadto dojrzała bawełna tym sposobem była zbieraną w jednym i tym samym czasie. Po żniwie surowa bawełna podlega kilkodniowemu działaniu słońca a potem maszynami, zwanymi wyziarniarkami (n. Egreniermaschine) ostatecznie oddziela się bawełnę od nasienia. Pakowanie bawełny odbywa się różnorodnie: zwykle bawełna mocno sprasowana w pakach (n. Ballen) prasami hydraulicznymi, z siłą około miliona kilogramów, zostaje związaną powrozem; w Ameryce sprasowaną bawełnę ściągają żelaznymi obręczami; bawełna zaś lewantyjska zjawia się w handlu w workach.

Wartość różnorodnych gatunków bawełny w przemyśle ocenia się według długości włókien, koloru, cienkości, połysku, mocy, giętkości, równości, elasty-

ktor wskazując na otwartą czelustkę jednego kotła mówił:

„Oto w tem miejscu nastąpiła eksplozja“.

Była godzina pierwsza po północy, gdy zerwałem się, przebudzony straszliwym hukiem, od którego zatrzęsły się i popękały szyby kancelaryi. — Olbrzymi słup ognia bił w niebo, oświetlając krwawym blaskiem całą fabrykę i dalszą okolicę...

W okamgnieniu byłem na miejscu wśród przerażonych robotników.

Zginał kto? — pytam.

Nie wiedzieć — mówią — wysadziło wieko fajki.

Ciężka niebezpieczna praca — zduszenie ognia olbrzymią płachtą, odbyło się w kilku minutach; stanąłem na górze: tuż obok na piasku leżał odrzucony eksplozją robotnik, który miał czuwać nad *ciepłotą rur*. Były zimne — oto przyczyna eksplozji — zapomniał je zlać gorącą wodą, parafina zatkała otwór a gazy wysadziły pokrywę żelazną dwumetrowej średnicy i zapłonęły z wybuchu. Robotnik nie odniósł szwanku, przestraszył się tylko...

(C. d. n.)

czności a także czystości, gdyż przy zbyt nieczystej bawełnie odpadki mogą stanowić w przebiegu przeróbki bawełny zbyt wielki odsetek — czasami 25%. Najcenniejszymi przymiotami są długość, cienkość i równość w masie, moc i elastyczność. W stosunku do koloru najlepszym gatunkiem bawełny jest ten, który nie posiada odcienia jakiegokolwiek koloru, po za nim idą gatunki z niebieskim, dalej czerwonym, wreszcie zaś z żółtym i brunatnym odcieniem.

Ciężar gatunkowy bawełny według doświadczeń doktora Ure jest 1,47 do 1,5, a skład chemiczny czystego włókna jest następujący: w 100 częściach znajduje się

węgla	42,11
wodoru	5,06
tlenu	52,83

Analiza jakościowa bawełny wykazuje w 100 częściach:

węgla	8,0
organicznych części	4,0
nieorganicznych części	1,0
Celulozy	87,0

Organiczne części są to oliwa, wosk i różne pierwiastki farbowe.

Bawełna w handlu oznaczona jest zwykle nazwą miejsca swego pochodzenia. W Anglii rozróżniają 8 gatunków głównych:

- 1) fine
- 2) good
- 3) good faire
- 4) middling fair
- 5) good middling
- 6) good ordinary
- 7) ordinary
- 8) inferior

Każda z tych klas ma jeszcze kategorie i stopniowania. Hamburg rozróżnia bawełnę: A, AB; B, BC; C, CD; D, DE i E, EF.

N. Hanczykow dla środkowo-Azyatyckich gatunków bawełny, uwzględniając czystość i moc włókna, proponuje następujące trzy klasy:

- 1) Bawełna zanieczyszczona
- 2) Bawełna średnio czysta
- 3) Bawełna czysta

Każda klasa ma trzy kategorie:

- 1) o długim włóknie
- 2) o średnio-długim włóknie
- 3) o krótkim włóknie

a każda kategoria ma jeszcze trzy stopniowania:

- 1) mocna
- 2) średnio-mocna
- 3) słaba.

W profilach muszą być dokładnie oznaczone: najwyższe i najniższe stany wszystkich wód, które na projektowane urządzenia wpływ mieć mogą — istniejące znaki wodne i wodokazy, w szczególności wód gruntowych, o ile ich oznaczenie przeprowadzono, lub przeprowadzić zamierzono, — głębokości ewentualnych torfowisk, albo warstw ziemi utrudniających założenie ulicy, progi istniejących budynków, wysokości szyn pobliskich linii kolejowych i t. d., jakoteż wszystkie stałe punkta, do których niweleta się odnosi. Zwierciadła wód należy narysować i opisać niebiesko, wszystkie inne przedmioty, jakoteż i ordynaty czarno, linie terenu podmalować brunatno, warstwy ziemi oznaczyć charakterystycznymi kolorami.

B. Przedstawienie stanu mającego powstać przez ustalenie linii regulacyjnych dla zamierzonych nowych ulic i placów.

Część ogólna.

§. 7. Propozycja projektu powinna dokładnie rozważyć stan obecny, jakoteż warunki przyszłych potrzeb publicznych.

W interesie publicznego zdrowia i bezpieczeństwa ogniowego należy zwrócić uwagę na odpowiedni rozkład placów publicznych, oraz studzien.

Co się tyczy szerokości ulic, zaleca się przy nowych projektach następujące nieprzekraczalne granice:

a) dla ulic, które jako główne arterie mają widoki rozwoju żywego, a stałego ruchu, nie mniej, niż 30 m;

b) dla ulic drugorzędnych o większej długości nie mniej, niż 20 m;

c) dla wszystkich innych ulic nie mniej, niż 12 m.

Ulice pod a) i b) powinny mieć spadek podłużny nie większy, niż 1 : 50, wzgl. 1 : 40, odpływy ściekowe zaś o ile możności w stosunku nie mniejszym, niż 1 : 200.

Szczegóły.

I. Plany sytuacyjne.

§. 8. Ulice i place, które się mają założyć albo zmienić, należy w planie przeglądowym oznaczyć dokładnie czerwoną barwą.

W planach sytuacyjnych należy oznaczyć cynobrem grubymi kreskami zaprojektowane linie frontów. Jeżeli linie regulacyjne ulic nie są liniami frontów, należy linie regulacyjne ulic oznaczyć liniami cieńszymi, a przestrzeń między obiema nałożyć bladzielono. Projektowane ścieki należy oznaczyć ostremi ciemno-niebieskimi liniami, ścieki przykryte wypunktować i kierunek, jakoteż spadek oznaczyć strzałką niebieską, ulice i place publiczne bladoczerwono — te strony ulic, które nie są przeznaczone do zabudowania nałożyć zielono. Budynki istniejące, albo części tychże, które po ustaleniu linii regulacyjnych nie będą usunięte, należy nałożyć odpowiednimi barwami silniej, niż przeznaczone do zburzenia.

Nazwy, liczby i wszystkie zresztą znaki projektowanych ulic i placów, jakoteż szerokości tychże należy w plany sytuacyjne wpisać cynobrem.

II. Plany wysokości.

§. 9. W profilach podłużnych należy oznaczyć projektowane ulice, szczególnie koronę przyszłej powierzchni cynobrem, nasypy bladoróżowo, wykopy brunatno. Także należy uwidocznić położenie mostów, przepustów, podziemnych ścieków i t. d. z podaniem światła i wysokości.

Sprawy techniczne

W sprawie regulacji miast i miasteczek.

(Ciąg dalszy).

§. 6. Z podanych wysokości musi wynikać położenie istniejących ulic i dróg, tudzież ich otoczenie w tym stopniu, by wymogi ruchu, odwodnienia, a niemniej warunki przyszłego przedłużenia mogły być ocenione.

Ordynaty wszystkich załamań, spadków, krzyżowania i rozgałęzienia ulic i wogóle wszystkich charakterystycznych miejsc mają być wyciągnięte cynobrem i w ten sam sposób opisane odpowiednimi liczbami. Natomiast liczby wysokości dotyczące odwodnienia należy wpisać barwą niebieską.

Długość ciągów ulic od jednego punktu załamania spadku do następnego, oraz stosunek spadku należy wypisać cynobrem nad profilem, zaś nazwy, liczby, albo inne oznaczenia ulic, zgodnie z planem sytuacyjnym, nad albo pod profilem.

Jeżeli do planu sytuacyjnego należy kilka profili podłużnych to trzeba zwrócić uwagę na dokładne i zgodne oznaczenie punktów łącznych przy ścisłym uwzględnieniu zgodności ordynaty.

§. 10. Dla każdej ulicy, dla której mają być oznaczone linie regulacyjne musi być zaprojektowanych najmniej tyle profili poprzecznych, ile jest zmian w szerokościach ulic. Gdzie zaś zachodzą szczególne stosunki podane w § 5 należy profile poprzeczne odpowiednio rozszerzyć i liczbę ich powiększyć.

Graficzne wykonanie profili poprzecznych ma odpowiadać przepisom dla profili podłużnych.

III. Pisma objaśniające :

§. 11. Do planów z projektami regulacyjnymi ulic i zabudowań należy dołączyć pisemne objaśnienia, przedstawiające dzisiejszy stan terenu przeznaczanego, do zabudowania, sposób jego używania i projekt odwodnienia — następnie opis, a w razie potrzeby i umotywowanie projektu położenia, szerokości i innych urządzeń w ulicach, ich odwodnienia i t. p.

Do objaśnienia dołączyć należy :

1. Spis ulic, t. j. tabelarycznie uporządkowany przegląd ulic i placów, które mają być zmienione, przedłużone, albo nowo założone.

Ten spis powinien zawierać :

- a) nazwy, liczby i inne oznaczenia ;
- b) szerokość każdej ulicy mierzonej między liniami regulacyjnymi ulic, względnie frontów ;
- c) stosunki spadku i długości ulic według różnych podziałów i w całości.

2. Rejestr pomiarowy własności gruntów, objętych nowymi liniami regulacyjnymi, tabelarycznie uporządkowany, prócz związku z planem sytuacyjnym i spisem ulic — musi zawierać :

- a) nazwisko, miejsce zamieszkania i t. d. udział biorącego właściciela ;
- b) liczbę, albo inny znak, którym parcela w hipotece lub w katastrze jest oznaczona ;
- c) wielkość parcel, które mają być oddane na użytek publiczny, mianowicie na ulice i place ;
- d) ich sposób użytkowania ;
- e) oznaczenie i opisanie budynków, albo części budynków, które objęte liniami regulacyjnymi ulic lub frontów lub z innych powodów muszą być usunięte ;
- f) wielkość resztek gruntów, i
- g) orzeczenie według przepisów lokalnych policyjno-budowlanych, czy nadają się one jeszcze do zabudowania.

§. 12. Rysunki i pisma przedkładać należy nie zwijane, lecz w tece, albo w formie aktów. Planom, które płótnem mają być podklejone, albo przynajmniej taśmami spojone, należy nadawać format nie większy, niż 60/60 cm. i tak oprawiać, aby formaty dobrze się i równo pokrywały.

Wyjątki.

§. 13. Liczbę wymaganych załączników można ograniczyć do planu sytuacyjnego, z potrzebnymi wyjątkami :

a) przy małej regulacji lub zmianie istniejących ulic, nie obejmującej zmiany stanu wysokości ulicy ;

b) przy niewielkich rozszerzeniach osad wiejskich i miasteczek, nie leżących w bezpośrednim sąsiedztwie dużych miast — szczególnie o ile rozszerzenie nie ma na celu zakładania większych fabryk, dworców kolejowych, cmentarzy lub innych urządzeń, które pod względem bezpieczeństwa ogniowego, ruchu ulicznego i względów zdrowotności publicznej na szczególną uwagę by zasługiwały ;

c) przy ustalaniu linii regulacyjnych, które z powodu szczególnej nagłości szybko mają być przeprowadzone, a dokładne załączniki, według zgodnej opinii naczelnika gminy, zastępcy gminy i miejscowej policji — są na razie zbyt rzadkie.

Oprócz tego pozostawia się uznaniu władzy orzekającej w pierwszym rzędzie o ustaleniu linii regulacyjnych, w poszczególnych dokładnie umotywowanych przypadkach, uproszczenie w przedkładaniu przepisanych załączników i oznaczenie, które części tej ustawy (§§. 1—12) mogą być niewykonane. (C. d. n.)

Wynalazki i konkursy

Wartość patentów

I.

Otrzymanie patentu pociąga za sobą spore koszty, które można uważać isticie za stawkę loteryjną, bo z patentowanymi przedmiotami ma się rzecz tak, jakby grał w loteryę.

Bezustannie można się z pism zawodowych przekonywać, iż setki patentów się nie opłacają.

Błędnym jest mniemanie, jakoby patenta się nie opłacały, jeśli się z nich nie robi użytku lub nie sprzedaje ; nie zawsze one dowodzą, ile zdziałać są w stanie, bo wcielają się niekiedy w inne patenta i tracą przez to wprawdzie swą samoistność, ale na korzyść postępu.

Opłacanie się pewnego wynalazku, choćby ono było tylko względnem, pociąga za sobą nieraz całą chmurę podobnych wynalazków i ulepszeń. Podobnie np. miała się rzecz z automatycznymi wagami, które spowodowały wynalezienie automatycznych przyrządów najpierw do sprzedaży cukierków, czekoladek, cygar, papierosów, a dalej automatycznych kłódek i zamków, maszyn do sprzedaży gazet, perfum, a nawet polic zabezpieczeń na różne przypadki w podróży, na życie i t. d.

Użyteczność wynalazku każdego zależy naturalnie od jego rodzaju. W ogóle powiedzieć można, że patent na jakąś nowość, na pożyteczną jaką maszynę, na praktyczny artykuł, przy jakiej takiej zapobiegliwości, ostrożności pod względem zastrzeżenia naśladownictwa pod jakim bądź pozorem, po większej części opłaca się.

Jeśli się przejrzy listę udzielonych patentów, niejednemu, rzecz prosta, musi się nastęrczać pytanie, czyli możliwą jest rzeczą, aby patent na ten lub ów przedmiot lub wynalazek mógł się kiedykolwiek opła-

cię; dziwić możnaby się nieraz, jak na ten lub ów przedmiot można było starać się o patent i ponosić spore koszty, których pokrycia z góry nie można było się wcale spodziewać.

Ale i tu się można łatwo omylić podobnie jak przy ocenianiu nadawania się do patentowania tego lub owego wynalazku.

Korzystanie jednak z patentu lub jego wartość nie zależy jedynie od samego wynalazku, ale i od sposobu nabycia patentu, od samychże starań o niego bo ważną jest właśnie rzeczą osnowa zapisanych zastrzeżeń, do jakich wynalazca rości pretensje. Od odpowiedniego ujęcia swych pretensji zależy bowiem wartość, znaczenie i utrwalenie patentu, co bardzo często rozstrzyga o jego przyszłości. Przy złem zastrzeżeniu swych praw, konkurencja wyzyska słabe strony i niedostatki wynalazku; znajdzie się ktoś, który weźmie patent na ten lub ów przedmiot, który nie jest niczem więcej, jak ulepszeniem tego lub owego wynalazku, przez co pierwotny wynalazek traci na wartości i patent żadnego zysku nie przynosi z tej prostej przyczyny, iż każdy woli nabywać rzecz ulepszoną.

Dla tego ważną jest rzeczą przy staraniu się o patent, udać się do doświadczonego i sumiennego adwokata patentowego, który skutkiem długiej praktyki często jest w stanie przewidzieć słabe strony i niedostatki wynalazku prędeż, aniżeli sam wynalazca, przez co może we wniosku o patent umieścić odpowiednie zastrzeżenia.

Patent można w rozmaity sposób wyzyskać. I tak nasamprzód wynaleziony przedmiot może sam wynalazca fabrykować i spieniężać, albo też oddać jakiej fabryce wyrób jego za wynagrodzeniem pewnem od każdej spieniężonej sztuki; można dalej samemu ów przedmiot sprzedawać wyrobiony w pewnej fabryce; wreszcie można prawa uzyskanego patentu za pewnem wynagrodzeniem odsprzedać bądź to do sprzedawcy na pewne okolice, na pewną ilość wyrobu, na pewien oznaczony czas albo na cały przeciąg trwania patentu, wreszcie można patent odsprzedać za pewną umówioną z góry sumę odstępnego.

Jeśli właściciel patentu sam posiada odpowiedni kapitał lub środki do wyrobu, jeśli jest sam dzielnym przemysłowcem, kupcem lub obrotnym człowiekiem, wtedy wyzyskanie patentu przez samego wynalazcę jest najodpowiedniejszem. Trudno jednak osiągnąć odpowiednie zyski, jeśli nie ma odpowiedniego kapitału do fabrykacji lub też odpowiedniej znajomości rzeczy przy spieniężaniu i rozprzestrzenianiu swego patentowanego wyrobu.

Wśród takich bowiem warunków i najlepszy wynalazek opłacić się nie może.

(Dok. nast.)

Pouczenia i przepisy.

O środkach zaradczych przeciw grzybowi drzewnemu.

Grzyb drzewny stał się od jakichś lat dwudziestu kilku plagą mieszkań i budowli wogóle. Są okolice, gdzie grasuje, jak epidemia. Geograficzne jego granice sięgają od zachodnich krajów Europy do Azji.

Chcemy tu zwrócić uwagę na pewien szczegół z życia grzyba, mało zapewne znany, który przecież

nie jest bez znaczenia przy użyciu materiału do budowl.

Oto jak się zdaje, grzyb t. zw. »drzewny« (Merulius lacrymans), wnosimy do budowli wraz z materiałem kopalnym — mianowicie wraz z kamieniem użytym do budowli.

Na to, że grzyb spotykamy w budynkach, znajduje się w kamieniołomach, pierwsi zwrócili uwagę włościanie rosyjscy, dobywający kamieni.

P. Józef Miklaszewski, student politechniki warszawskiej, bawiący na kuracyi w Nałęczowie, zajmujący się gorliwie poszukiwaniami, w parę dni odnalazł całe gniazdo grzyba w kopalniach kamienia, przeważnie w głębokości 2 i pół metra pod powierzchnią, ale niekiedy i głębiej, bo nawet na 7 metrach od powierzchni ziemi.

Znalezione egzemplarze grzyba przedstawiają się jako cienkie nitki z rozgałęzieniami; niekiedy występują białe lub ciemne punkty, dostrzegalne gołym okiem. Przyniesione do suchego i ciepłego mieszkania zamierają; w odpowiedniejszych wszakże warunkach utrzymują się, a nawet wyrastają, a z białych punkcików rozwija się płatek z zaokrąglonym brzegiem, podobnie, jak wiele innych znanych ogólnie pleśni. Rezultaty te są już sprawdzone i pewne. Obecność grzyba i rozwój jego wśród kamieni wapiennych, na znacznej nawet głębokości (do 7 metrów) wątpliwości nie ulega.

Idzie jeszcze o sprawdzenie, czy jest to ten sam grzyb, który niszczy drzewo.

Dla rozstrzygnięcia tego pytania rozesłano okazy do miejsc kilku w nadziei, że rzecz niebawem będzie zdecydowana.

Co się tyczy przypuszczenia, że grzyb drzewny dostaje się do budowli drewnianych za pośrednictwem kamienia użytego do budowy, to przemawia za niem fakt obserwowany, że grzyb nie oszczędza i tych budowli drewnianych, gdzie drzewo użyte do budowli, było zupełnie suche i gdzie o wniesieniu do niej grzyba z drzewem mowy być nie mogło.

Natomiast możliwe jest, że grzyb ów rozsiewa się tylko w kamieniołomach, ale i w innych warstwach gruntu, skąd przeniesić się może na cegłę, kamień, drzewo i t. p. Wobec tego nie tylko drzewo, ale i kamień, użyty do budowli, wysuszony być winien należy.

Jakoż szczątki dawnych budowli, stawianych z kamienia, świadczą, że materiał, zanim do budowli użyty został, przeżył próbę wietrzenia — i jeżeli przed nią się ostał, wtedy dopiero wszedł w ścianę. Przez tę próbę wietrzenia, schnięcia na powietrzu, wszelkie zarodki grzybów wraz z kamieniem przechodziły, — a jej się nie oparły; w kamieniu wysuszonym nie miały dla siebie warunków egzystencji i ginęły. Gdy zaś za naszych czasów bierzemy kamień świeży, tylko co z dołu wydobyty, nie zawsze na powierzchni swej nawet wyschnięty, nic dziwnego, że wnosimy wraz z nim niewytępione jeszcze zarodki grzyba, które następnie rozwijają się i cały budynek do zniszczenia doprowadzają.

Głosy z kraju

Obowiązki inteligencji wobec Towarzystw Przemysłowych.

Mówi się u nas tak często o tradycyjnem poczuciu się inteligencji do obowiązku wypełniania zadań społecznych. Wszakże cała nasza obrona polega

na tem, że na ochotnika bez jakiegokolwiek wynagrodzenia materialnego pracuje się we wszystkich dziedzinach społecznych, że cała obrona naszych interesów narodowych polega na akcji podjętej bezinteresownie przez jednostki inteligentniejsze. Inne narody mają rządy, posiadają instytucje, które opłaca się podatkami, aby to spełniały, co u nas czyni się dobrowolnie. Wielu wśród naszej inteligencji sądzi, że narody wolne i niezawisłe nie mogłyby poszczycić się tą liczbą ochotników w dziedzinie pracy społecznej i publicznej w ogóle.

Mamy jednak na myśli współdziałanie inteligencji w pracy i usiłowaniach zbiorowych nad podniesieniem przemysłu.

Co prawda na wzór służyć nam w tym kierunku nie mogą żadną miarą Niemcy, dla których nietylko pomoc pieniężna, lecz nawet inicjatywa do pracy nad dobrem ogółu wychodzi od rządu, bo społeczeństwo niemieckie w tym kierunku wytrenowane, ażeby zdatować się we wszystkim na rząd.

Wzorem inicjatywy i pracy rzetelnej w kierunku podniesienia przemysłu krajowego służyć nam może Francja. Jeżeli zważymy jak wielką ilość instytucji, towarzystw przemysłowych powołała inteligencja francuska do życia, to dopiero wówczas zrozumiemy, czemu całe stulecie przemysł francuski dzierżył wszechwładnie berło w całym świecie, czemu pierwszeństwo oddawano powszechnie wyrobom francuskim.

Owa inicjatywa inteligencji w dziedzinie podniesienia przemysłu datuje się od stu i kilkudziesięciu lat wstecz. Już wówczas zapisywano majątki całe na cele przemysłowe, budowano i fundowano szkoły. W tej pracy nad podniesieniem przemysłu brała udział głównie miejska inteligencja francuska i jak wówczas tak dzisiaj jeszcze stoją na czele instytucji towarzystw przemysłowych inżynierowie, technicy, prawnicy, lekarze itp.

Trudno u nas żądać, aby praca inteligencji naszej była tak wydatną w przybliżeniu jak inteligencji francuskiej. Przedewszystkiem brak nam wyrobionej w tym kierunku tradycji, umiejętności, jednakowoż nie ulega żadnej wątpliwości, że nasza inteligencja mogłaby z wielkim pożytkiem dla dobra ogólnego pracować, gdyby tylko chciała. Praca ta przyszyłaby jej z wielką łatwością i do pracy nad podniesieniem stanu rzemieślniczego mogliby zabrać się ludzie inteligentni wszystkich kategorii.

Gdyby cała nasza inteligencja lub część jej przeważna stanęła do apelu i zechciała za przykładem inteligencji innych narodów pracą swoją poświęcić naszemu towarzystwom, wówczas nie ulega wątpliwości, że nasz przemysłowiec stanąłby wyżej od przemysłowców niemieckich mimo to, że otrzymują oni fundusze i wszelką opiekę od rządu.

Sprawy kobiece.

Marya Dissłowa.

O nauce gospodarstwa domowego.

(Ciąg dalszy).

III.

Wiadomości z zakresu gospodarstwa domowego.
(Wykłady, demonstracje i praktyczne ćwiczenia
56 godzin nauki popołudniu).

- a) Kuchnia.
- b) Mieszkanie.
- c) Odzież, pranie i prasowanie przez 12 godzin.

IV.

Prowadzenie ksiąg gospodarstwa domowego i szkolnych, administracja szkoły (20 godzin popołudniu). Nauka o prowadzeniu gospodarstwa domowego, układanie budżetu, prowadzenie ksiąg i kalkulacja rachunkowa, administracja szkoły gotowania i gospodarstwa domowego.

V.

Metoda nauki.

Wykłady, pisemne wypracowania i praktyczne ćwiczenia 20 godzin naukowych popołudniu.

- a) Cel i metoda nauki.
- b) Omawianie miejsc odpowiednich do nauki i instrukcje urządzenia.
- c) Pisemne wypracowania, tyżące się doświadczeń i planów naukowych, dla różnego rodzaju szkół gospodarczych, kursów wędrownych i t. p.
- d) Literatura tyżająca się nauki gospodarstwa domowego i wyrazów technicznych używanych w kucharstwie.
- e) W II półroczu na przemian ćwiczenia w udzielaniu nauki w dziale praktycznym i teoretycznym.

VI.

Pierwsza pomoc w wypadkach w domu i w kuchni. Hygiena.

(Wykłady, demonstracje i praktyczne ćwiczenia 24 godzin nauki pop.)

- a) O organach ludzkich i ich funkcjach.
- b) Odżywianie człowieka.
- c) Ogólne przepisy zdrowia.
- d) Hygiena kuchni, mieszkań i odzieży.
- e) Wskazówki udzielania pomocy w nagłych wypadkach w domu i kuchni przed przybyciem lekarza.

VII.

Chodzenie na targ i wycieczki (30 wycieczek).
Zwiedzanie mniejszych i wielkich targowic, zakupy zapasów kuchennych. Oglądanie przemysłowych zakładów środków żywności.

Cel nauki.

Zupełna pewność, dostateczna gotowość i doświadczenie w sporządzaniu zestawień wydatków utrzymania odpowiednio do cen, prowadzenie gospodarstwa domowego we wszystkich gałęziach. Znajomość cen targowych, pewność w udzielaniu nauki nie mniej w kierowaniu szkołą gotowania i gospodarstwa domowego.

- I. Gotowanie codziennie przedpołudniem i wieczorem.
- II. Nauka o pokarmach i środkach spożywczych (popołudniu) 56 godzin
- III. Nauka gosp. domowego 56 »
- IV. Prowadzenie ksiąg i administrację 20 »
- V. Metodyka 20 »
- VI. Pierwsza pomoc i nauka higieny 24 »
- VII. 30 wycieczek 176 »

Regulamin

egzaminu na nauczycielki gotowania i gospodarstwa domowego.

§. 1.

Do odbywania i czuwania na egzaminami wstępnym i nauczycielskim, na nauczycielkę gotowania i gospodarstwa domowego ustanawia się osobną komisję egzaminacyjną.

§. 2.

Komisja egzaminacyjna składać się będzie z przewodniczącego, którym będzie osobistość znająca się na nauce gotowania i nauce gospodarstwa domowego, z jednego albo dwu fachowych znawców szkół żeńskich i jednej lub dwu gospodyń.

Członków komisji egzaminacyjnej mianuje c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty, któremu przysługuje oprócz tego prawo mianowania swego delegata.

§. 3.

Komisji egzaminacyjnej przysługuje 1) prawo odbywania egzaminu wstępnego z kandydatką wstępującą do szkoły, o ile egzamin ze względu na brak potrzebnych świadectw okaże się koniecznym, dalej 2) nadzór przy egzaminach państwowych na nauczycielki. Egzamina te będą się odbywały w zakładzie do tego celu osobno wyznaczonym, a członkowie grona nauczycielskiego tego zakładu będą zarazem egzaminatorami.

§. 4.

Podania o przyjęcie na kurs kształcenia nauczycielek gotowania i gospodarstwa domowego należy wносить na ręce przewodniczącego komisji egzaminacyjnej i dołączyć następujące załączniki.

1. Metrykę chrztu i urodzenia wykazującą, iż kandydatka ukończyła 19 lat.

2. Kartę przynależności.

3. Świadectwo uzdolnienia na nauczycielkę szkół pospolitych lub wydziałowych, albo państwowe świadectwo na nauczycielkę języków lub szkół przemysłowych, albo wreszcie świadectwo na mistrzynię ogródka dziecięcego, w braku tego rodzaju świadectw może kandydatka wykazać się świadectwem z ukończonej szkoły wydziałowej z poświadczeniem, iż posiada także wiadomości z pedagogiki, jakie wyszczególnione wyżej zakłady państwowe żądają. Egzamin wstępny, składany przed osobną komisję stwierdza te wiadomości.

(Prośby o przyjęcie na kurs nauczycielski gotowania i pozwolenie składania wstępnego ma być ostemplowane).

4. Własnoręcznie ułożone i napisane curriculum vitae.

5. Świadectwo zdrowia.

§. 5.

Egzamina nauczycielskie będą się odbywały z reguły przy końcu czerwca. Prośby o przypuszczenie do egzaminu (wolne od stempla) mają wpłynąć na ręce przewodniczącego komisji egzaminacyjnej najdalej do 15 czerwca wraz z poświadczeniem uczęszczania na kurs kształcenia nauczycielek gotowania i gospodarstwa domowego otwartego na mocy pozwolenia c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty.

Przewodniczącemu przysługuje prawo oznaczenia po porozumieniu z odnośnym kierownictwem szkoły

terminu składania egzaminu i zawiadomienia o nim członków komisji.

§. 6.

Egzamin na nauczycielki obejmuje.

1) Próbne gotowanie.

2) Próbna nauka.

3) pisemny i

4) ustny egzamin.

Oprócz tego mają kandydatki przedłożyć komisji pisemne swoje wypracowania.

Wypracowania te sporządzone w czasie ucześnieania na kurs mają dać pogląd na wzięty przez nich materiał naukowy.

Porządek w jakim kandydatki będą przystępowały do egzaminu ustanawia przewodniczący komisji egzaminacyjnej.

§. 7.

Sposób i zakres wymagań przy egzaminie nauczycielskim.

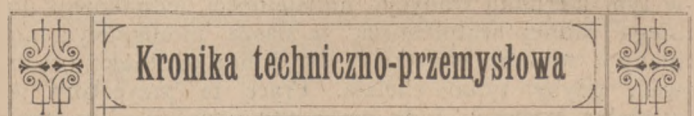
1. Gotowanie próbne.

Samodzielne wykonanie jednego obiadu mieszczkańskiego (i składającego się z rosółu i zupy, z jednej lub dwu mięsnych potraw z jarzyną i leguminy w porporcy na 5 osób).

Kandydatka ma poczynić samodzielne potrzebne zakupy z możliwą oszczędnością i złożyć szczegółowy rachunek.

Kandydatka sporządza obiad w obecności co najmniej jednego członka komisji i jednego członka z personelu nauczycielskiego ze szkoły gotowania i gospodarstwa domowego. Ci obowiązani są stwierdzić naoocznie, czy kandydatka posiada potrzebną zręczność, pewność i doświadczenie w sporządzaniu potraw, czy jakoś i ilość wykonanych przez nią potraw odpowiadają wymaganiom mieszczkańskich obiadów, tudzież, czy kandydatki są ćwiczone w tranżerowaniu i układaniu potraw.

(C. d. n.)

O szkoły przemysłowe dla kobiet w Austrii toczy się oddawna walka i dziś zdaje się być blizką zwycięstwa. Ministerium oświaty zapytało w tej kwestyi Izbę handlową, a ta odpowiedziała w przychylnym dla kobiet sensie. Dotychczas, gdy n. p. wdowa chce dalej prowadzić rzemiosło i warsztat męża musi według ustawy przemysłowej postawić na czele warsztatu mężczyzną. Otóż Izba handlowa wyraziła zdanie, że lepiej by było umożliwić kobietom samodzielne prowadzenie warsztatów, a to przez ułatwienie im wykształcenia w tych zawodach, do których kobiety wogóle się nadają pod względem siły fizycznej. Swe zdanie Izba oparła na ankiecie, jaką rozesała do związków i szkół przemysłowych. Szkoły tkackie, przędzalnicze i t. p. są za dopuszczeniem kobiet do studyów zawodowych. Dyrekcyja państwowej szkoły przemysłowej w Wiedniu

Pierwsze galic. Towarzystwo akc. 36
Rafinerii spirytusu
 we Lwowie 87

poleca
 swoje zna-
 komite
 wyroby
 jako to:

Wódki polskie, Rozolisy, Likieri, Starka litewska, Nalewki, Miłucha. Romy. SPECYAŁY: Absynt, John Bull, Maraschino, Maraschino słodzone.

SKŁADY: Pasaż Hausmana, pl. Kapitulny 3., pl. Bernardyński 2

z całą gotowością oświadczyła się za projektem i jest zdania, że nauka powinna być wspólna dla mężczyzn i dla kobiet. Tam tylko, gdzie brak miejsca i t. p. nie pozwalają na to, mają być otwarte szkoły specjalne dla kobiet i prowadzone o ile możliwości przez kobiety.

Kobiety w związkach zawodowych. Że kobiety coraz bardziej rozumieją korzyść, płynącą z organizacji, widać to np. z przyrostu liczby członkiń związków zawodowych niemieckich. Najwięcej kobiet garnie się do socjalistycznych związków zawodowych. Gdy w roku 1892 zorganizowanych kobiet w Niemczech w tych związkach było 4.355 — w 1905 r. było 74.411! I w katolickich związkach wre agitacja wśród kobiet. Wrocławski kongres katolickich związków zajął się sprawą robotnic i ustanowił zorganizować służące i posługaczki szpitalne.

Balon Zeppelina. Nowy skonstruowany przez hr. Zeppelina (szczegółowy opis w książce „*Podbój atmosfery*“ — Cena 1. korona), balon nadpowietrzny do sterowania odbył 9 bm. próbną jazdę nad jeziorem bodeńskim, która dała świetny rezultat. Kosztowało go dużo trudu, nim obecna próba się powiodła; dwa modele odmówiły posłuszeństwa, a jeden przy wlocie w styczniu br. rozbił się.

Wzlot nastąpił w Friedrichshafen o 1 w południe. Maszyna otoczona jest okrywą z aluminium. 16 niezależnych od siebie balonów podzielonych jest na odpowiednie oddziały, a całość tworzy okręt powietrzny o długości 123 metrów, pędzony z motorami systemu Daimlera o sile 85 koni. Balon wznosił się lekko do wysokości 300 do 400 metrów. Sterowania weszły w ruch, poczem balon wykonał ruch około swej osi, stanął dziobem w kierunku przeciwnym wiatrowi i poleciał ku Konstancy. Przed miastem balon wykonał znowu ruch przeciwny wiatrowi i poleciał wzdłuż granicy szwajcarskiej do Romanshoru. Stąd poleciał dalej na Arbon i Rorschach do Lindawy.

Tu balon wyszedł z otaczających go obłoków, poleciał nad wodą ku Friedrichshafen, gdzie przyjął go owacyjnie. Nastąpiła ostatnia i najciekawsza część jazdy: bezpośredni powrót do placu wzlotu i do hali. Pewnie i prawidłowo wykonał Zeppelin obrót na lewo i zbliżył się szybko od strony jeziora do miejsca, gdzie leżała tratwa »Buchhorn«. Odgłos rogu zwiastował koniec jazdy. Dziób balonu pochylił się, cały okręt poszedł za nim i gładko i pewnie, jak łódka zwykłego balonu nadpowietrznego, osiadło ogromne cygario (ten mianowicie kształt ma cała maszyna) na 2 pontonach i na powierzchni wody.

Jazda odbyła się z szybkością 42 km. na godzinę.

Organizacje stolarstwa. Wywóz drzewa z Galicyi dosięga 140,000 wagonów rocznie, w stanie surowym, lub mało obrabionym.

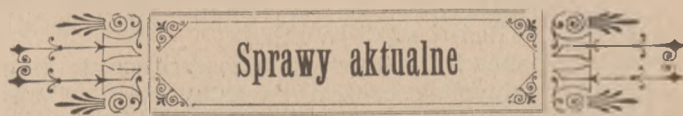
Stolarze nasi mają do zwalczania współzawodnictwo wiedeńskie i węgierskie, któremu w obecnych warunkach nie są w stanie skutecznie przeciwdziałać.

Przemysł stolarski, jako fabryczny, znajduje podstawę silną w znacznych kapitałach, w odpowiednich pomieszczeniach o pożądanym warunkach technicznych,

w pomocy maszynowej, obniżającej koszty pracy, w magazynowaniu materiałów surowych, nabywanych hurtowo, a zatem tanio i w gatunkach wyborowych, we własnym wytwarzaniu potrzebnych do produkcji warsztatów i narzędzi stolarskich, wreszcie forniarów, stanowiących ważny przyczynek do obniżenia kosztów wytwórstwa, w jednolitych i unormowanych warunkach pracy personalu pomocniczego, w racjonalnie i fachowo-handlowem prowadzeniu biura sprzedaży gotowych wyrobów i w ułatwionem finansowaniu dużego przedsiębiorstwa.

Korzyści, wynikające z organizacji współdzielczych nie są nowością, tak samo, jak i »warsztaty wspólnej pracy« oddają już na zachodzie wspasiane wyniki.

Organizacja stowarzyszeń zawodowych, jako instytucyj postępowych zdolnych do walki z kapitałem, a jak u nas, głównie z przemysłem najezdniczym jest nieodzownie konieczną.

Gminna polityka socjalna.

Francuscy robotnicy w Marsylii, Lille, Roubaix, Rouen, Dijon, Grenoble, Tuluzie, Nantes, Faurmi itd. zdołali wprowadzić do rad miejskich znaczną liczbę swoich przedstawicieli.

Nowe żywioły wszedłszy do zarządów miejskich, usiłowały wprowadzić poważne reformy do gospodarki miejskiej, a to w myśl potrzeb i programów robotniczych. Faktem jest, iż niektórym z miast przyniosły owoce bardzo błogie.

Dowodem m. Roubaix.

Jestto ognisko przemysłu tkackiego, o 140 tysięcznej ludności. Z 36 radców miejskich, wybranych tam w r. 1892, prawie wszyscy byli zwykłymi robotnikami. Ludzie ci jednakowoż sprostali najzupełniej swemu zadaniu, zdołali skutecznie szereg pożytecznych reform, nie zwiększywszy wcale podatków, obciążających biedną część ludności.

Nowa Rada miejska zaczęła od wyasygnowania 175.000 fr. na ulepszenie szpitali. Dało to możliwość zwiększenia ilości łóżek; polepszone pokarm chorych, a personal szpitalny otrzymał wyższe wynagrodzenie.

Następnie wzięto się do uregulowania **opłat spożywczych miejskich.**

Zniesiono opłatę dowozową, lub też zmniejszono ją do *minimum* dla przedmiotów powszechnej potrzeby, a podwyższono od przedmiotów zbytku. W ten sposób np. tani ser został zupełnie zwolniony od opłaty spożywczej, od drogich gatunków sera ustanowiono wysokie opłaty. Kosmetyki, perfumy itd., ku wielkiej zgrozie dam miejscowych, obłożono po raz pierwszy opłatą. Od drogich win ustanowiono podatek bardzo wysoki itd. itd.

Skutki tej regulacji były jak najzbawienniejsze. Dochód z miasta z tego źródła wzrósł o 150.000 fr.

MLECZARNIA.

Kawa soplicowska, (10 ct. szklanka z bułką) śniadania, obiady i kolacje (abonament od 12 złr. miesięcznie). — Codziennie kuchnia jarska i mięsna (potrawy wyłącznie na maśle).

Plisma warszawskie, krakowskie i lwowskie.

Marya Mroczkova, Lwów, ul. Mikołaja 3

Napoje bezalkoholowe — Ceres (wina owocowe).

brutto, a jednocześnie biedna ludność została zwolniona od ciężaru opłat w wysokości 78.000 franków.

Piwowarzy miejscowi, ze względu podobno na potrzebę poparcia tego dość nowego we Francji przemysłu, urządzali się tak, że nie płacili żadnych podatków. Działo się to może i dlatego, że w poprzedniej Radzie zasiadało paru właścicieli browarów. Nowa Rada zniosła ich przywilej — i z tego jednego źródła zaczęła wpływać do kasy miejskiej coś około 200 tys. fr. co rok.

Przewyżki te i różne oszczędności obracano na cele użyteczne. Robotniczy zarząd miejski zorganizował bezpłatną pomoc lekarską dla biednej ludności, i urządził municypalną aptekę, wydającą lekarstwa po cenie kosztu, nawet darmo. Zbudował łaźnie i kąpiele ludowe, oraz stacje dezynfekcyjne; podniósł pensje nauczycielom szkół ludowych; powiększył budżet biura ubogich o 100.000 fr. rocznie, a samo biuro zreformował; zaprowadził bezpłatną poradę i pomoc prawniczą w sprawach robotniczych i innych.

Najpopularniejszą reformą nowego zarządu było urządzenie jadalni szkolnych.

W jadalniach tych dzieci, uczęszczające do szkół gminnych, otrzymują codziennie bezpłatny obiad. Tysiąc dzieci obiadało codziennie, przez 10 miesięcy. Matki ich, przeważnie robotnice fabryczne, błogosławiły miasto.

Nie dość na tem. Gmina miejska rozdała dzieciom szkolnym, na zimę, 700 płaszczyków z nakryciami głowy, 800 spodni, 4.600 par pończoch wełnianych, 2.400 ciepłych sukienek i żakietów, 4.600 par obuwia itd. Przy ponownych wyborach Rada miejska przeszła na nowo bez przeszkód w tym samym składzie — i dalej gospodaruje z pożytkiem dla miasta.

Pomyślne rezultaty dała także gospodarka robotnicza w Lille, Gronobli i innych miastach. Tak, w Lille urządzono miejskie kuchnie ludowe i kantyny szkolne, założono przytuliska zimowe i nocne, zaczęto wydawać pożyczki nowożeńcom i t. d. W Grenobli powstała restauracja municypalna, wydająca obiady po cenie kosztu, zarządzono środki przeciw drożyznie żywności, uregulowano ciężary, ponoszone przez najszerze warstwy ludności — ludność niezamożną.

Jeśli dziś w miastach u nas coraz natarczywiej domaga się opinia od rad miejskich środków zaradczych przeciw niesłychanie wzrastającej drożyznie, a w pierwszym rzędzie drożyznie „środków spożywczych“, warto sobie uprzytomnić, że na ławach radzieckich zasiadają często mężowie, którzy bezpośrednio lub pośrednio z tej drożyzny korzystają.

Nie ma wątpliwości, iż rady miejskie i ich najsumniejsza uchwały, polecenie zarządzenia itd. nie zapobiegają tym stosunkom, dopóki nie wejdą do zarządów miejskich *nowe żywności...* na podstawie równych powszechnych wyborów. (1)

Nadesłane

Krajowa Szkoła Mleczarska w Rzeszowie donosi: że Trzymiesięczny kurs mleczarski dla kobiet rozpocznie się w krajowej Szkole mleczarskiej w Rzeszowie dnia 10 listopada b. r.

Kandydatki powinny wnieść udokumentowane podanie najdalej do 4 listopada na ręce Dyrekcji Szkoły. Wymagane: rok ośmnasty życia, ukończona szkoła ludowa z dobrym postępem.

O bliższe szczegóły należy się zwrócić do Dyrekcji Szkoły.

Spółka fakturowa.

Statut tej nowej instytucji bankowej zainicjowanej przez Ligę pomocy przemysłowej na tegorocznym Krajowym Zjeździe Ligi pomocy przemysłowej mającej wprowadzić nowe formy kredytu kupieckiego uchwalony został na posiedzeniu Komitetu założycieli na którego czele stoi wiceprezes Ligi Pomocy przemysłowej Dyr. Terenki; — w dniu 19. b. m.

Z grona Komitetu założycieli wydelegowani członkowie: Franciszek Garczyński, Aleksander Getritz, Józef Olszewski i Dr. Rucker, mają w najbliższym czasie rozpocząć rokowania z poważnymi instytucjami finansowymi o kreowanie projektowanej Spółki i dostarczenie jej większego kapitału.

Rubryka informacyjna.

- (O acz szczegółowe ogłoszenia w „Przemysłowcu“.)
- Krajowy Związek Przemysłowy, Lwów, ul. Chorążczyzny 1. 17.
- Architekci J. Sosnowski i A. Zachariewicz, Przedsiębiorstwo robót betonowo-żelaznych Lwów, ul. Na Błonie 1. 3.
- Józef Gorecki, fabryka konstrukcji żelaznych, Kraków, ul. św. Wawrzyńca.
- Inż. Leonard Nitsch i Ska, Wodociągi, Kraków, ul. Kolejowa.
- Singer Co. Tow. Akc. maszyn do szycia, Lwów.
- K. Rząca i Chmurski, fabryka wód mineralnych, Kraków, ul. św. Gertrudy.
- Aleksander Wiktor Świątlik, Zakład wodociągów, Lwów, ul. Szopena.
- Dr. Z. Stanecki, pierwsza krajowa fabryka akumulatorów, Lwów, ul. Kopernika.
- August Löw i Ska, wodociągi, Lwów, ul. Kollataja.
- Drzewiecki i Jezurański, wodociągi i kanalizacje, Warszawa.
- Bernard Liban i Spka, fabryka Portland cementu, Podgórze-Bonarka.
- Książę A. Lubomirski, fabryka maszyn i odlewnia, Lwów-Podzamcze.
- Orenstein i Koppel, fabryka kolei wąskotorowych i lokomotyw, Lwów, Paśaż Mikolascha.
- Sokolnicki i Wiśniewski, fabryka elektrotechniczna i zakład instalacyjny, Lwów, na Błonie.
- Zygmunt Rodakowski, przedsiębiorstwo budowy wodociągów, Lwów.
- Leopold Herrmann, fabryka maszyn i kamieni francuskich, Lwów.
- Tadeusz Ingwert inżynier chemik, pracownia chemiczno-techniczna, Lwów.
- Fabryka „Zdrowie“, wody mineralne i lecznicze, Lwów.
- Maurycy Goldschlag-Głazowski, biuro techniczne i zakład budowy młynów, Lwów.
- Marcin Prugar i Syn, parowa fabryka wyrobów stolarskich i parkietów, Lwów.
- M. Mięświcz, tkalnia płócien i składu wysyłkowego, Korczyn (obok Krosna).
- M. Tacaille, fabryka wyrobów dyetetycznych, Wola Duchacka.
- E. Trzemeski, zakład foto-chemigraficzny, Lwów, ul. Trzeciego Maja 1. 7.
- Towarzystwo akcyjne dla handlu i transportu, Lwów, ul. Trzeciego Maja 1. 11.
- Biuro informacyjne „Confidentia“, Lwów, ul. Karola Ludwika.
- Jan Bieniek, Pierwsza Galicyjska fabryka worków i płócien impregnowanych, w Dębicy.
- Fabryka produktów chemicznych i farb Towarzystwa z o. p. Brody-Dworzec.
- Kazimierz Osowski, Biuro patentowe, Petersburg, Wozniesieńskijski prospekt.
- Maks Glaserman, Artystyczny Zakład rytowniczy, Lwów, ul. Sykstuska.
- Józef Jórás, tkalnia korczyńskich płócien, Korczyn (obok Krosna).
- Spółka kredytowa budowniczych, Lwów, ul. Hetmańska 1. 12.
- Burmilster i Wain, maszyny dla przemysłu mleczarskiego, Lwów Tow. gospodarcze, Karola Ludwika.
- W. Primus i S. Iglicki, pracownia tapicerska, Lwów Jagiellońska.
- Karol Hornung, parowa fabryka stolarska, Lwów, Szpitalna.
- Wiedeński Bank Związkowy, Lwów ul. Jagiellońska 1. 3.
- A. Koniewicz, pierwsza krajowa fabryka wyrobów koszykarskich, Lwów ul. Batorego.
- Krajowy związek przemysłowy, Lwów ul. Chorążczyzny 17.

Do sprzedania.

- 1 Motor 30 Hp benzynowy mało używany.
- 1 Dynamo kompletne 80 volt, 120 Amp.
- 1 Kocioł parowy stojący, jak nowy 2'90 wysoki 1'20 obw., 23'50□ powierzchnia ogrzania.
- 1 Młot transmisyjny nowy 350 klgr. ciężar udeżenia.
- 2 Tokarnie do kół toczenia.
- 3 Tokarnie Egalizirki 2-4 m. długość toczenia.
- 1 Motor naftowy 3 Hp. Urządzenie giserniane, wentylator, kuplak, młynek, skrzynki i kranik.
- 2 Hyblarki stolarskie. 1 Pila taśmowa. 4 Bormaszyny.

Wszystko bardzo tanio do nabycia.

Bliższe informacje przez Administrację „Przemysłowca“, Lwów, Akademicka 26.

WYTWORNA ILUSTRACJA TYGODNIOWA - -

„ŚWIAT“

KILKADZIESIĄT ILUSTRACJI W KAŻDYM NUMERZE, KARTY ALBUMOWE, POWIEŚCI, NOWELE, ARTYKUŁY Z ŻYCIA I SZTUKI. KWARTALNIE 6 K. KRAKÓW, ZYBLIKIEWICZA 1.

Impregnowane płótna nieprzemakalne

(wańtuchy — Wasserdicht)

na płachty nieprzemakalne z uszyciem i okuciem po 2 kor. za 1 m² poleca

I. galicyjska fabryka worków i płócien impregnowanych

Jan Bleniek w Dębicy.

NAFTA

== Organ Krajowego Towarzystwa naftowego ==

wychodzi we Lwowie, dnia 8. i 22. każdego miesiąca.

pod redakcją dr. Stefana Bartoszewicza i prof. Rom. Zalozieckiego.

Podaje wytyczny pogląd na całość przemysłu naftowego. zamieszcza źródłowe i dokładne wiadomości o ruchu wiertniczym w Galicji, podaje produkcję ropy z uwzględnieniem poszczególnych miejscowości i szybów, zawiera dalej obfity dziennik statystyczny, artykuły z zakresu techniki wiertniczej i rafinerijnej, prace z dziedziny ustawodawstwa naftowego, wiadomości o stanie przemysłu naftowego w innych krajach i obszerną kronikę.

Prenumerata roczna wynosi 12 koron.

Redakcja i administr. we Lwowie ul. Słowackiego 1. 3

Edmund Libański

zaprzyięzony inżynier
cywilny z upoważnieniem
rządowym

Lwów,

Supińskiego 1. 6 a

przeprowadza i wykonuje wszelkie roboty wchodzące w zakres miernictwa, inżynierii budownictwa lądowego i wodnego.

Koszta czynności z robót poruczonych normalne, według ustawowo obowiązujących taryf i odnośnych przepisów, lub też wedle umowy.

Wiedeński Bank Związkowy

FILIA WE LWOWIE

Kapitał akcyjny:
kor. sto milionów.

Fundusze rezerwowe:
kor. dwadzieścia
ośm milionów.

L W Ó W

we własnym gmachu
przy ulicy

Jagiellońskiej 1. 3.

Tel. nr. 57 Dyrekcja
Tel. nr 358 Kantor
wymiany

Zakład centralny:
W I E D E Ń .

FILIE: Aussig n/Ł.
Bernu, Budapeszt, Czerniowce, Cieplice, Friedek-Mistek Grac, Konstantynopol, Prościejów, W. Praga, Neustadt i St. Pölten. 12 kant. wym. i kas depozyt. we Wiedniu.

Złatwia wszelkie interesa bankowe, oraz transakcje w zakresie kantorów wymiany wchodzące a mianowicie:

Przyjmuje wkładki w rachunku czekowym i w rachunku bieżącym.
Przyjmuje wkładki na 3-6 proc. książeczki wkładkowe. Oprocentowanie rozpoczyna się z dniem następnym po złożeniu wkładki, a kończy się podniem poprzedzającym podjęcie wkładki. Podatek rentowy opłaca Bank z własnych funduszy.

Eskontuje weksle, otwiera kredyty i udziela zaliczki na podkład papierów wartościowych.

Przeprowadza wszelkie obroty giełdowe na targach krajowych i zagran.
Kupuje i sprzedaje papiery wartościowe, waluty i przekazy na zagraniczne miejsca.

Wydaje listy kredytowe na wszystkie kraje.

Wymienia kupony i wylosowane papiery wartościowe.

Inkasuje weksle we wszystkich miejscach krajowych i zagranicznych.

Przechowuje papiery wartościowe i zarządza nimi.

Ubezpiecza papiery wartościowe przed stratami z wylosowania.

Rewiduje bezpłatnie numera losów i innych papierów wartościowych, podlegających losowaniu.

Najkorzystniejsze warunki. — Pilne czuwanie nad interesami klienteli. Ułatwienia wszelkiego rodzaju, umożliwione doświadczeniem i rozgałęzionymi stosunkami w całym świecie kupieckim.

Zakład zastawniczy udziela zaliczek na kosztown. i papiery wartościowe.

SPÓŁKA NAFTOWA

„RYPNE“

Stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką
dla eksploatacyi terenów naftowych
 na których już nabyła prawa górniczy.

(W pierwszym rzędzie Rypne, obok Niebytowa.)

Skład Rady zawiadowczej:

Załoziecki Roman, profesor, <i>prezes.</i>	Dr. Ballaban Teodor, lekarz, <i>wiceprezes.</i>
Dr. Bartoszewicz Stef., sekr. kraj. Tow. naft.	Dr. Diamand Bernard, dyrektor rafinerji.
Marya Narkiewicz-Jodko, właśc. dóbr.	Podhorodecki Włodzimierz, architekt.
Dr. Ungar Wiktor, adwokat.	Dr. Wittlin Bernard, adwokat.
Inż. Wolski Wacław, przemysłowiec.	

Skład Komisji rewizyjnej:

Dr. Władysław Stesłowicz, sekretarz lwow- skiej Izby handlowo-przem.	Dr. S. Wassermann, adwokat. Alfred Głowiński, właściciel dóbr.
---	---

Skład Dyrekcyi:

Dr. Edward Bilien, adwokat. Lwów.	Inż. Edmund Libański. Lwów.	Arnold Horowitz, przemysłowiec. Rypne.
--------------------------------------	--------------------------------	---

Bliższych wyjaśnień udzielają i przyjmują zgłoszenia do udziału w Spółce:
 członkowie Dyrekcyi oraz Administracya „PRZEMYSŁOWCA“.

Wpisowe do Spółki wynosi 10 koron.

Udział jeden 200 „

Spółka kredytowa budowniczych

stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką
we Lwowie ul. Hetmańska l. 12. p. l.

Dostarcza swoim członkom wszelkich materiałów budowlanych wagonowo i w różnych ilościach jako to: Wapno, cegłę, cement, gips, wapno hydr., drzewo budulcowe, żelazo, blachę, piece kałowe, cegłę i glinę ogniotrwałą, płytki kamionkowe, cementowe wyroby, asfaltowe wyroby, kamień tarnopolski, trembowelski, polański i demiański, patent. drzwiczki kominowe i wentylacyjne, powielacze ciepła do pieców oszczędzające 50%, paliwa, płyty słomiane i gipsowe, posadzki deszczułkowe i ksyloplitowe nieprzemakalne i t. d. Udziela kredytów na weksle, skrypta dłużne, hipoteki, cesye i t. d. składa za swych członków kaucye budowlane. Przyjmuje wkładki oszczędności na $4\frac{1}{2}\%$.

Od udziałów płaci dywidendę; dotychczas płaciła zawsze 5%. Z czystych zysków tworzy fundusz zaopatrzenia dla wdów i sierót po członkach. Statuty, wszelkie ceny i wyjaśnienia udziela zawsze najchętniej

Zarząd.

Wodociągi

dla miast, gmin, folwarków, fabryk, ogrodów, gmachów publicznych, domów prywatnych itd.

Poszukiwanie i uchwycenie źródeł. — Ustawianie pomp.

Instalacje domowe z klozetami i łazienkami. Łaźnie, mechaniczne pralnie, suszarnie i t. d.

projektuje i wykonuje

Aleksander Wiktor Świetlik

we Lwowie, Szopena 6. Telefon Nr. 737.

36 Pierwsza 5

Krajowa Fabryka
wyrobów masarskich

A. Pinkelsteina

we Lwowie

plac Gołuchowski l. 2.

poleca swe znane wyroby

wędlin, salami i t. d. 57

Rządowo uprawniona

Fabryka wód mineralnych

sztucznych i specjalnie leczniczych

37

pod firmą

14

K. Rząca i Chmurski

w Krakowie, ul. św. Gertrudy 4.

wyrabia pod kontrolą Komisji przemysłowej Tow. lek.
Krak. polecone przez toż Towarz.

Wody mineralne

odpowiadające składem chemicznym wodom: Bilńskiej,
Gieshüblerskiej, Selterskiej, Vichy, Marienbadzkiej, Hamburg,
Kissingen tudzież

specjalnie lecznicze

jak: litową, bromową, jodową, żelazistą, kwaśną, oraz
wody lecznicze normalne z przepisu prof. Jaworskiego.

Sprzedaż cząstkowa w aptekach i drogueryach.

Cenniki na żądanie franco.

Główny skład

65

we Lwowie w aptecce J. Wiewiórskiego

ul. Halicka 5.

Pierwsza krajowa fabryka akumulatorów

SYSTEMU Dr. Z. STANECKIEGO

Lwów, ul. Kopernika l. 46.

PRAWO patentowe zastrzeżone we wszystkich krajach
Europy i w Stanach Zjednoczonych Ameryki północnej.

PIERWSZORZĘDNE referencye oraz opinie największych
powag naukowych i fachowych.

UZNANIE znakomitych rezultatów osiągniętych praktycznie
na olbrzymiej baterii funkcyjnej w Zakładach elektrycznych
król. stoł. m. Lwowa.

Dostarcza wszelkiego rodzaju akumulatory od najdrobniejszych
do celów prywatnych, medycznych, naukowych, rolniczych i
przemysłowych, jako też największe baterie do oświetlenia
i przenoszenia siły. Akumulatory przenośne do samochodów,
oświetlenia wozów itp. Informacje, porady techniczne i
kosztorysy bezpłatnie.

Nr. telefonu 157, 179. 14.

Zakład gazowy miejski

we Lwowie — dostarcza

Maż pogazową (ter)

wypróbowany środek do ochrony drzewnych materiałów budowl. przeciw gniciu.